

יחי המלך

קונטרס שבועי בענייני גאולה ומשיח

משיחות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א מליובאוויטש

גליון א' תקיז

ערב שבת קודש פ' פינחס, ח"י תמוז ה'תשפ"ג
שנת הקהל

יוצא לאור על-ידי

תלמידי ה'קבוצה', "חיילי בית דוד" - בית משיח 770

במסגרת אגודת חסידי חבי"ד באה"ק, תחת נשיאות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

ע"ג שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א וקכ"א שנה להולדתו

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

מוקדש

לכ"ק אדמו"ר שליט"א

מלך המשיח

מהרה יגלה אכ"ר

לעילוי נשמת

הרה"ח הרה"ת עוסק בצ"צ וכו' ר' שניאור זלמן הלוי ע"ה

בן הרה"ח התמים ר' יצחק אלחנן הלוי הי"ד

שגלוב

נפטר ביום ב', כ"א תמוז ה'תשס"ו

ת. נ. צ. ב. ה.

ולזכות

זוגתו מרת אסתר שיינדל תחי' שגלוב

לאריכות ימים ושנים טובות עד ביאת

גואל צדק ומתוך בריאות הנכונה

*

נדפס ע"י משפחתם שיחיו

נדפס לעילוי נשמת

ר' אפרים יונה ב"ר אורי אהרן יואל ז"ל זיסק

ולע"נ מרת חי' רחל בת ר' פנחס זליג ז"ל

ולע"נ ר' מאיר ב"ר צבי ע"ה ולע"נ ר' פנחס זליג ב"ר יצחק ע"ה

ו"הקיצו ורגנו שוכני עפר" והם בתוכם, ולזכות כל משפחותיהם שיחיו – לשפע ברכות עד בלי די

ב"ה

דבר מלכות

3

ללמוד ממסירות נפשן של בנות צלפחד / משיחת ט"ז תמו התשמ"ז

זמן הגאולה

7

הם מרגישים שנשיא דורנו חי אצלם / פרקי אבות באור הגאולה

המעשה הוא העיקר

13

נשיא דורנו יביא את טענתו לפני הקב"ה / הוראות למעשה בפועל

כתב-יד-קודש

14

ביח הכנסת שהוא גם בית המדרש / צילום מהגהת כ"ק אד"ש מה"מ על שיחת י"ז בתמו תשמ"ט

בס"ד. שיחת יום ה' פ' פינחס,
שבעה עשר בתמוז - יהמך לשמחה - ה'תשמ"ט
- זאתרו הפלת מנחה -

בלתי מוגה

א. בנוגע למקבץ דאמירת דברי כבושין בשבעה עשר בתמוז (ככלל ימי התעניות)¹ - יש להגשה מיוחדת בקביעות שנה זו ששבעה עשר בתמוז חל ביום חמישי דפ' פינחס, ע"פ ההוראה המפורסמת ש"צריכים לחיות עם הזמן". פרשת השבוע והיום², חמישי דפ' פינחס:

בשיעור חומש היומי מדובר אודות קרבן התמיד - "צו את בני ישראל גוי את קרבני לחמי לאשי גוי תשמרו להקריב לי כמועדו גוי את הכבש אחד תעשה בכוקר ואת הכבש השני תעשה בין הערביים גוי עולת תמיד וגו'³. וענין זה שייך במיוחד לשבעה עשר תמוז - ד"ה "חמשה דברים (ש)אירעו את אבותינו בשבעה עשר בתמוז" הוא המאמר ש"כטל התמיד"⁴ (כפי שאומרים גם ב"סליחות" לשבעה עשר בתמוז).

וכיון שהחוכן דיום התענית ואמירת דברי כבושין הוא "כדי לעורר הלבבות לפתוח דברי התשובה... שכזכרון דברים אלו נשוב להיטיב"⁵, שע"ז יהי תיקון המאגנות הבלתי רצויים שאירעו כיום זה - מוכן, שענין זה הוא בהדגשה יתירה כשפרשת היום רשבעה עשר בתמוז היא בענין קרבן התמיד, שבו נרמז בגלוי התיקון הביטול התמיד, החל מהלימוד בתורה⁶ אגדת קרבן תמיד⁷, כמארו"ל⁸ "כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה"⁹, שע"ז ממהרים ומזדוים עוד יותר את הקרבת התמיד (וכל הקרבנות) כפשוטו ממש, כביהמ"ק השלישי.

וכפרט כאשר הלימוד כפרשת היום הוא במעמד הציבור, "כרוב עם הדרת מלך"¹⁰, ובמקום שמגדלין בו תורה ומגדלין בו תפלה⁹, כולל גם שההגדלה בתורה קשורה עם ההגדלה בתפלה, ובנדו"ד, הפלת מנחה, כנגד תמיד של בין הערביים ("את הכבש השני תעשה בין הערביים")¹⁰, וכזה גופא

האגדה
בתלמוד
ועליו

האגדה
בתלמוד
ועליו

מישראל, אפילו זה שלא ידע מאי קאמר, "שם הוא עולה לתורה ומכבד כבוד התורה (ראה ה"ל ת"ת לארז"י ספ"כ, ושי"ג)
7) מנחת סופר, ועוד
8) משלי יד, כת.
9) מגילה כז, רע"א.
10) ברכות כז, ב.
1) ראה לקיטש ח"כ ע' 352, ושי"ג.
2) ראה היום יום כ' חשוון, ובכ"ס.
3) פ"ה, כ ואילך.
4) הענין רש"ד, ובכ"ס ה"ל תעניות פ"ה ה"ב.
5) ובכ"ס שם ה"א.
6) בתורה שבכתב, שליסורה שייך לכאור"א

מוקדש לזכות
ורד שמחה בת שרה
להצלחה רבה בכל - בגשמיות וברוחניות
נדבת מהיטבאל יזמות

בית הכנסת שהוא גם בית המדרש

בשייכות לפרשת השבוע ובהמשך ל"ז בתמוז, הבאנו צילום נדיר ומיוחד (מוקטן) מהגהת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א על שיחת יום ה' פ' פינחס, שבעה עשר בתמוז – יהפך לשמחה – ה'תשמ"ט

(נדפסה בסה"ש תשמ"ט ח"ב ע' 574)

פענוח הצילום (הכתי"ק בא בהדגשה):

א. בנוגע למנהג דאמירת דברי כבושין בשבעה עשר בתמוז (–כבכל ימי התעניות) – ישנה הדגשה מיוחדת בקביעות שנה זו ששבעה עשר בתמוז חל ביום חמישי דפ' פינחס, ע"פ ההוראה המפורסמת ש"צריכים לחיות עם הזמן", פרשת השבוע והיום, חמישי דפ' פינחס: בשיעור חומש היומי מדובר אודות קרבן התמיד – "צו את בני ישראל גו' את קרבני לחמי לאשי גו' תשמרו להקריב לי במועדו גו' את הכבש אחד תעשה בבוקר ואת הכבש השני תעשה בין הערביים גו' עולת תמיד וגו'".

וענין זה שייך במיוחד לשבעה עשר תמוז – כי מה"חמשה דברים (ש)אירעו את אבותינו בשבעה עשר בתמוז" הוא הדבר ש"בטל התמיד" (כפי שאומרים גם ב"סליחות" דשבעה עשר בתמוז).

וכיון שהתוכן דיום התענית ואמירת דברי כבושין הוא "כדי לעורר הלבבות לפתוח דברי התשובה . . שבזכרון דברים אלו נשוב להיטיב", שעי"ז יהי תיקון הדברים הבלתי-רצויים שאירעו ביום זה – מובן, שענין זה הוא בהדגשה יתירה כשפרשת היום דשבעה עשר בתמוז היא בענין קרבן התמיד, שבזה נרמז בגלוי התיקון דביטול התמיד, החל מהקרבן תמיד בתורה כמארז"ל "כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה". ובפרט שעי"ז ממהרים ומזרזים עוד יותר את הקרבת התמיד (וכל הקרבנות) כפשוטו ממש, בביהמ"ק השלישי.

ובפרט כאשר הלימוד בפרשת היום הוא בציבור, "ברוב עם הדרת מלך", ובמקום שמגדלין בו תורה ומגדלין בו תפלה, כולל גם שההגדלה בתורה קשורה עם ההגדלה בתפלה, ובנדו"ד, תפלת מנחה כנגד תמיד של בין הערביים ("את הכבש השני תעשה בין הערביים"), ובזה גופא

בראש הדף רשם כ"ק אד"ש מה"מ את מקום אמירת השיחה: **בביהכנ"ס**, והוסיף הערה בשוה"ג: (1*) שהוא גם ביהמ"ד – שערי ציון, מצוינים בהלכה (ברכות ח, א).

ללמוד ממסירות נפשן של בנות צלפחד

עד כדי כך גדלה אצלן חיבת הארץ, שבגלל זה התנהגו שלא ע"ד הרגיל – ללכת ל"בית-דין" ולטעון ולדרוש בכל התוקף "תנה לנו אחוזה גו' –

היפך ההנהגה דבת ישראל, אשר, "כל כבודה בת מלך פנימה" ● חיבת הארץ היתה גדולה כל כך, שהשתדלו בכל יכלתן לקבל חלק בארץ, ללא כל חשבונות כו', ע"ד ובדוגמת העבודה דמסירת נפש, למעלה מכל חשבונות ● ענין זה מהוה הוראה לכאו"א מישראל בכל הזמנים ובכל הדורות, ובפרט בעקבתא דמשיחא, שאז ענין המס"נ הוא בתוקף יותר ● קטעים משיחת ט"ו תמוז ה'תשמ"ו – בלתי מוגה*

ואדרבה, דעתן היתה נוטה שלא יקבלו חלק בארץ, שלכן, הוצרכו לשאול ולבקש שיתנו להן חלק בארץ, ולהביא סברות וראיות כו', "אם כבן אנו חשובין (לפטור אמנו מיבוס) תנה לנו נחלה כבן, אם לאו תתייבם אמנו"³, וכיו"ב, ועד כדי כך, שלאחרי כל הסברות והראיות, לא ה' משה רבינו יכול להשיב שהצדק עמהן, כי אם, "ויקרב משה את משפטן לפני ה'".⁴

ואעפ"כ, גדלה חיבת הארץ אצל בנות צלפחד שלא בערך מזו שהיתה אצל האנשים!

א. מסופר אודות בנות צלפחד שהיו מחבבות את הארץ יותר מן האנשים¹.

וכאן רואים דבר פלא:

האנשים – ידעו בוודאות שעומדים לקבל חלק בארץ, כמ"ש בהתחלת הענין "לאלה תחלק הארץ בנחלה גו'".²

ולעומת זאת, אצל בנות צלפחד – ה' ספק גדול אם יקבלו חלק בארץ אם לאו,

(* מובאת בזה גם בקשר עם המוזכר בפרשתנו אודות בנות צלפחד.

(1) פנחס כו, סד.

(2) שם, נג.

(3) ב"ב קיט, ב. הובא בפרש"י פנחס שם, ד.

(4) כז, ה.

העבודה **דמסירת נפש**, למעלה מכל חשבונות, גם חשבונות דקדושה.

ג. עפ"ז יש לבאר את ההוראה מהנהגת בנות צלפחד – בעבודת האדם לקונו. ובהקדמה:

בנות צלפחד סללו את הדרך עבור כנסת ישראל כולה – שנמשלה ל"אשה", שכן, היחס דישראל להקב"ה הוא עד"מ היחס דאשה לבעלה, אשר, על זה מיוסד שיר השירים.

ולמעלה מזה – כפי שנמשלו ישראל ל"בת" (בנות צלפחד), שיש בה חביבות גדולה יותר, כמארז"ל: "משל למלך שהיתה לו בת יחידה והי' מחבבה יותר מדאי והי' קורא אותה בתי", כמבואר בארוכה בדרושי חסידות⁸.

והנה, בנות צלפחד היו **מחבבות** את הארץ – **ארץ ישראל**, וענינו בעבודה: "**ארץ**" – "למה נקרא שמה ארץ, שרצתה לעשות רצון קונה"⁹, מלשון רצון¹⁰, וגם מלשון ריצה¹¹, היינו שהרצון לעשות רצון קונו מביא לידי זריזות, עד לריצה כפשוטה. ו"**ישראל**" – ע"ש "כי שרית עם אלקים ועם אנשים"¹², היינו, שעבודתו בעשיית רצון קונו ("ארץ") היא גם במצב שישנם **קשיים** כו', שלכן, צריך להיות אצלו הענין ד"שרית" (ובזה גופא) עם **אלקים** ועם **אנשים**, עד לעבודה שלמעלה מכל חשבונות כו', באופן של מסירת-נפש.

ומכאן באים לביאור ההוראה בעבודת האדם לקונו:

עצם הענין דעבודה לקונו – מאי קמ"ל!?

(7) שמו"ר ספנ"ב. שהש"ר ספ"ג.

(8) תו"א מקץ לו, א ואילך. שערי אורה שער החנוכה ד"ה רני ושמיחי פכ"ט ואילך. ובכ"מ.

(9) ב"ר פ"ה, ח.

(10) תמנות כהונה שם.

(11) פ' מהרז"ו שם.

(12) וישלח לב, כט.

ועד כדי כך גדלה אצלן חיבת הארץ, שבגלל זה התנהגו **שלא ע"ד הרגיל** – ללכת ל"בית-דין" ולטעון ולדרוש בכל התוקף ("מיט א שטורעם און א ליארעם") "תנה לנו אחוזה גו" – היפך ההנהגה דבת ישראל, אשר, "כל כבודה בת מלך פנימה"⁵.

ב. ליתר ביאור:

מכיון שההנהגה ע"פ תורה צריכה להיות באופן ד"כל כבודה בת מלך פנימה" – הרי בודאי שכך התנהגו בנות צלפחד, אשר, מעלתן בעבודת ה' גדלה כל כך, עד שבזכותן ניתוספה פרשה בתורה.

הפסוק "כל כבודה בת מלך פנימה" נאמר אמנם לאח"ז, אבל, כל עניני התורה ניתנו למשה מסיני, ועאכ"כ בנוגע לענין הצניעות, אשר, גם לפני מ"ת, בהיותם בארץ מצרים, "ערות הארץ", לאחרי אריכות הגלות כו', התנהגו בנות ישראל בתכלית הצניעות, כפי שמעידה התורה שלא היתה אלא אחת כו', "אחת היתה ופרסמה הכתוב"⁶. ואם אצל כל בנות ישראל כן – בנות צלפחד עאכ"כ שהיו חדרות בענין ד"כל כבודה בת מלך פנימה".

ולאיך, בנוגע לנחלה בארץ – אין כל ציווי בתורה שעליהן להשתדל לקבל נחלה בארץ, ואדרבה: פרשה זו **נתחדשה** על ידן, כלומר, ציווי חדש בתורה שלא הי' מקודם לכן (ע"ד פסח שני, וכיו"ב).

וא"כ, נשאלת השאלה: מה ראו בנות צלפחד לוותר על הענין ד"כל כבודה בת מלך פנימה" (לבוא לב"ד לטעון ולדרוש כו') – כדי לקבל חלק בארץ!?

והמענה לזה – שחיבת הארץ היתה גדולה כל כך, שהשתדלו בכל יכלתן לקבל חלק בארץ, ללא כל חשבונות כו', ע"ד ובדוגמת

(5) תהלים מה, יד. וראה רמב"ם הל' אישות פי"ג הי"א.

(6) ויק"ר פל"ב, ה. וראה פרש"י אמור כד, יא.

נשיא הדור יביא את טענתן לפני הקב"ה

[. .] בני ישראל עומדים בתוקף על כך שהקב"ה נתן להם את כל ארץ ישראל לגבולותי, כמסופר בשיעור חומש היומי אודות חלוקת הארץ לשבטי ישראל,

ולא מתפעלים מה"פשט'לאך" וה"עקמומית" שמנסים לפרש בפסוקים אלו – שכן, "אין מקרא יוצא מידי פשוטו"¹, כפי שכבר הובטח לאברהם אבינו ב"ברית בין הבתרים", "ברית" שאי-אפשר לשנותה, "לזרעך נתתי את הארץ הזאת"², כלומר, שכל ארץ ישראל לגבולותי ניתנה לכל אחד ואחת מבני ובנות ישראל.

ובהגשה מיוחדת בנוגע לבנות ישראל – כמסופר בשיעור חומש היומי ש"הנשים . . מחבבות את הארץ"³, שלכן, באו בנות צלפחד למשה רבינו וביקשו "תנה לנו אחוזה בתוך אחי אבינו"⁴, ואכן, נתמלאה בקשתן – כמסופר בהמשך הפרשה שהקב"ה אמר למשה "נתן תתן להם אחוזת נחלה בתוך אחי אביהם"⁵, ועד כדי כך, ש"זכו בנות צלפחד ונכתבה (כללות הפרשה) על ידן"⁶.

ו"התורה היא נצחית"⁷ – הוראה נצחית בנוגע לעבודתן של נשי ישראל בכל דור ודור:

כל אשה בישראל, בכל מקום ובכל זמן, צריכה לתבוע בכל התוקף מנשיא הדור, שרצונה לקבל חלק בארץ. ובתור הכנה לזה – משתדלת כל אשה בישראל, "עקרת הבית" [וכן כל בת בישראל שמתכוונת להיות "עקרת הבית" בבוא הזמן], לעשות מביתה "חלק בארץ", דירה לו ית', "ושכנתי בתוכם".

ועד"ז בדורנו זה – שהנשים צריכות לגשת לנשיא דורנו, כ"ק מו"ח אדמו"ר, ולמסור "פדיון" שרצונן ותיבעתן לקבל חלק בארץ.

ואז עונה להן נשיא הדור שיביא את טענתן, דרישתן ובקשתן לפני הקב"ה – "ויקרב משה את משפטן לפני ה'"⁸ (ובלשון חז"ל⁹: "אשרי ילוד אשה שכך מובטח שכל זמן שהי' רוצה הי' מדבר עם השכינה"), והקב"ה משיב – כפי שהשיב אז – שמקבל את בקשתה של כל אשה בישראל, ובכללות יותר – את בקשתו של כאו"א מישראל בתור חלק מ"**כנסת ישראל**", שנמשלה לאשה, אשר, בעלה הוא הקב"ה.

והעיקר – שבקרוב ממש זוכים לקיום היעוד "אך בגורל יחלק את הארץ", חלוקת הארץ דלעתיד לבוא ע"י משיח צדקנו [. .].

(משיחת ליל ט"ו תמוז ה'תשמ"ו - בלתי מוגה)

1) שבת סג, א. וש"נ. הובא בפרש"י עה"ת וישב לו, ז.	2) שם, ז.
ז. בא יב, ב.	3) פרש"י שם, ה.
2) לך לך טו, יח.	4) תניא רפי"ז. ובכ"מ.
3) פרש"י כו, סד.	5) שם, ה.
4) כז, ד.	6) ספרי ופרש"י בהעלותך ט, ז.

המציאות) – שהנה הנה ("אָט אָט") בא משיח צדקנו.

ואם עדיין ישנם שאלות אזי "תשבי יתרץ קושיות ואבעיות"¹⁷ – ר"ת ד"תיקו" (כנ"ל). ועי"ז שמדברים ללא הרף שהנה הנה בא משיח צדקנו, פועלים שכך יקויים למטה מעשרה טפחים, "וארו עם עניי שמיא"¹⁸ – שזה כבר לגמרי חלום החלומות... משיח בא תיכף ומיד בשבת זה ובבית מדרש זה, ומתפללים יחד איתו תפלת מנחה דשבת בביהמ"ק השלישי, "בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו"¹⁹, כל בני ישראל נשמות בגופים.

(תרגום חפשי של קטעים משיחת ש"פ פינחס ה'תשד"מ – בלתי מוגה)

(17) תויו"ט סוף מס' עדיות. של"ה תט, א. והוא ע"פ (18) דניאל ז, יג. סנהדרין צח, א. זח"ג כח, א. וראה גם ערוך השלם בערכו. (19) כמ"ש ביצ"מ – בא י, ט.

שהרי "אני נבראתי לשמש את קוני", ובמילא, אין כל חידוש בדבר!

ההוראה היא, איפוא, שהעבודה ד"לשמש את קוני" צריכה להיות עם כל החיות והתוקף ("מיטן גאנצן שטורעם"), ועם כל החיבות (למעלה מחיות סתם) – בדוגמת בנות צלפחד שהיו מחבבות את הארץ, היינו, שעשיית רצון קונו היא מתוך חיבות, דבר הבא לידי ביטוי גם בענין הזריזות, רצתה מלשון ריצה.

ועד כדי כך, שהעבודה היא באופן של מסירת-נפש – ע"ד ובדוגמת חיבת הארץ דבנות צלפחד שהיתה ללא כל חשבונות כו', באופן של מסירת-נפש, כנ"ל בארוכה.

ד. ויש לקשר זה עם המבואר במאמר הנ"ל אודות ענין המס"נ – שבזמן הגלות ענין המס"נ הוא בתוקף יותר:

לכל לראש – ישנו הגלות דירידת הנשמה "מאיגרא רמה לבירא עמיקתא"¹³ לרדת למטה ולהתלבש בגוף גשמי, כמבואר בתניא¹⁴ שירידת הנשמה בגוף הו"ע של גלות.

והנה, העבודה במצב של גלות, כלומר, לאחר ירידת הנשמה בעולם דלמטה, צריכה להיות מתוך מסירת-נפש, מסירת הרצון¹⁵ – שכן, בהיות הנשמה למעלה, עמידתה בתכלית הביטול, כמ"ש¹⁶ "חי ה' אלקי ישראל אשר עמדתי לפניו" אבל, אין צורך בענין של מסירת הרצון, מכיון שזהו כל רצונה ולא שייך אצלה רצון אחר כלל; משא"כ לאחר ירידתה למטה להתלבש בגוף גשמי, במצב של גלות כו' – אזי יש צורך בענין של מסירת הרצון.

ועאכ"כ כאשר (מלבד הגלות דירידת הנשמה בגוף) ניתוסף גם ענין הגלות כפשוטו, עד להתגברות חשכת הגלות בעקבתא דמשיחא – הרי בודאי שיש צורך בעבודה

מתוך מס"נ. ה. [. .] וענין זה מהוה הוראה לכאו"א מישראל בתוככי כלל ישראל, בכל הזמנים ובכל הדורות, ובפרט בעקבתא דמשיחא, כאמור, שבזמן הגלות, ובפרט בעקבתא דמשיחא, ענין המס"נ הוא בתוקף יותר.

והרי עיקר הענין דמסירת-נפש הוא – מסירת הרצון (כנ"ל), אשר, כשישנה מסירת הרצון, אזי, "בכלל מאתיים מנה"¹⁷, שמוסר בדרך ממילא גם את שכלו ומדותיו, וג' הלבושים דמחשבה דיבור ומעשה, כדי למלא את הכוונה העליונה – לעשות לו ית' דירה בתחתונים.

וכאמור, העבודה בכל ענינים אלו נעשית באופן של שלימות – "קיימא סיהרא באשלמותא".

ו. [. .] ונסיים בנוגע לענין הגאולה:

כבר בזמן הגמרא נאמר ש"כלו כל הקיצין"¹⁸, וא"כ, הוצרך משיח צדקנו לבוא לפני זמן רב! ואעפ"כ, כל יהודי מאמין בביאת המשיח באמונה פשוטה ושלימה, ובראותו שמשח צדקנו עדיין לא בא, מבין, שבודאי יש טעם והסברה בדבר, אף שאינו מבין זאת, ולא עוד, אלא שלעתיד לבוא יאמר "אודך ה' כי אנפת בי"¹⁹.

אמנם, כל זה אינו אלא בנוגע לעבר, אבל בנוגע לעתיד, ואפילו בנוגע להוה – הרי, לא זו בלבד שצריך לצעוק ש"כלו כל הקיצין", אלא, צריך גם לדרוש ולתבוע "עד מתי"... ולצעוק "הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו", בתור "גאולי ה' אשר גאלם מיד צר", "גאלם" לשון עבר – כפי שאומרים במזמור ק"ז שבתהלים, מזמור השייך לשנת הק"ז דבעל השמחה

(16) מ"א יז, א. וראה לקו"ת שם.

(17) ל' חז"ל – ב"ק עד, א. ב"ב מא, ב. ובכ"מ.

(18) סנהדרין צז, ב.

(19) ישע"י יב, א.

(13) ע"ד ל' חז"ל – חגיגה ה, ב.

(14) פל"ז. אגה"ק ס"ד.

(15) תו"א שם, ב. לקו"ת שלח סח, ד.

מוקדש לעילוי נשמת

הרה"ח ר' משה נחום בהר"ח ר' מרדכי מענדל ע"ה קדנר

נפטר כ"ב ניסן – אחרון של פסח, ה'תשע"א

יה"ר שתיכף ומיד יקויים היעוד "הקיצו ורננו שוכני עפר" והוא בתוכם, בגאולה האמיתית והשלימה

מוקדש לעילוי נשמת

ר' יהודה ב"ר צבי הירש ע"ה סטראל – נפטר ביום כ"ז אלול

ולע"נ זוגתו טשרנא גיטל בת ר' יעקב ע"ה – נפטרה ביום ה' טבת

יה"ר שתיכף ומיד יקויים היעוד "הקיצו ורננו שוכני עפר" והם בתוכם, בגאולה האמיתית והשלימה

נדבת בנם – יבלחט"א – הרה"ח שמואל סטראל ומשפ' שיחיו

ופרטי פרטים, כולל גם מצוות שמדברי-סופרים, וכל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש) - שלמות התורה,

ועד שפועלים שלימות בארץ ישראל הרוחנית - כפתגם הצ"צ²⁵ "עשה כאן ארץ ישראל", עי"ז שפועל בנפשו את הענין ד"רצתה לעשות רצון קונה", "רצתה", מלשון רצון, ומלשון ריצה, היינו, שעשית רצון קונו נעשה הרצון שלו, גם ברצון הגלוי, כולל - רצון שחודר גם ברגלים (ריצה), ועד שרצים ברגלים ל"ענני שמיא", ועולים על גביהם - "ארו עם ענני שמיא"²⁶,

ובשעתא חדא, ברגע כמימרא, רואים ש"עומדות היו רגלינו" בארץ ישראל, ושם גופא - "בשערך ירושלים"²⁷, "עיר שחבורה לה יחדיו"²⁸, ע"י אהבת ישראל ואחדות ישראל, ושם גופא - בהר הבית, וב"מקדש אדני-כוננו ידיך"²⁹

ומתוך שמחה וטוב לבב.

25 (אג"ק אדמו"ר מהור"צ ח"א ע' תפח. לקו"ש ע' 62. ועוד.
26 (דניאל ז, יג. וראה סנהדרין צח, א.
27 תהלים קכב, ב.
28 שם, ג.
29 בשלח טו, יז ובפרש"י.

והגאולה, החל מ"ב תמוז (יום ההולדת) דשנה זו.

ועוד - ועיקר:

מכיון שמ"ב תמוז מתחיל נשיא דורנו לומר - במזמור ק"ז - "גאולי ה' אשר גאלם", אזי, מוטלת עליו החובה לעורר רחמים למעלה, או לעורר רחמים למטה, שב"ד של מטה יפסוק שצריך להיות "אשר גאלם" (לשון עבר), ומכיון שב"ד של מעלה באים לשאול כיצד פסקו בב"ד של מטה²⁰, הרי בדרך ממילא יפסקו כן גם בב"ד של מעלה, שכבר "כלו כל הקיצין", ברגע שלפני רגע זה!

ובפשטות - שבעגלא דידן, בשעתא חדא וברגעא חדא, בא משיח צדקנו, משיח כפשוטו, נשמה בגוף,

וגואל את כל בני", "בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו"²¹, שלימות העם,

ו"כספם וזהבם אתם"²², כולל - כסף וזהב רוחניים, אהבה ויראה²³, אשר, על ידם נעשה הקיום דכל רמ"ח מצות עשה וכל שס"ה מצוות לא-תעשה²⁴ (עם כל הסניפים, פרטים

20 שמו"ר פט"ו, ב. דב"ר פ"ב, יד.
21 בא י, ט.
22 ישעי' ס, ט.
23 תו"א ר"פ וישב. לקו"ת בעלותך לב, ד. ובכ"מ.
24 ראה תניא פ"ד, חינוך קטן.

צריכים לדעת, שכל השאלות, הקושיות והספקות הללו באים מצד חלום הגלות, שמצד הגלות זקוקים לראיות, הסברות ותירוצים.

הגאולה היא המציאות האמיתית

ג. [.] זהו ההסבר מדוע מדברים ומטרתם ללא הרף שהנה הנה בא משיח צדקנו: כי זוהי אכן המציאות האמיתית ולא חלום!

וכמדובר לעיל שכבר "כלו כל הקיצין ואין הדבר תלוי אלא בתשובה"⁶, ותשובה אפשר לעשות בשעתא חדא וברגעא חדא⁷ - במילא בא מיד משיח צדקנו בפועל ממש!

ואפילו אם עד עתה לא הגיע משיח ואפילו אליהו הנביא לא בא, אעפ"כ מדברים על כך עוד פעם בכל התוועדות, פעם אחת, פעם שני', עד שלש פעמים ד"הוי חזקה"⁸ ועד מאה פעמים שהופך להיות טבע האדם⁹ ("טבע שני"¹⁰, או "הרגל נעשה טבע" סתם¹¹), עד למאה פעמים ואחד¹² - ובאם ח"ו משיח לא יבוא עד מחר או עד היום במנחה, ידובר על כך שוב - עד שינדנדו כל כך ("נודזשען" - בל' העולם), הן למטה והן למעלה כביכול - שיפעלו שמישיח אכן יבוא!

ובפרט שה"פרה" מעוניינת בזה יותר מהעגל (יותר ממה שהעגל רוצה לינק, הפרה רוצה להניק¹³), כמ"ש¹⁴ "ושב ה' אלקיך את שבותך - והשיב לא נאמר אלא ושב מלמד שהקב"ה שב עמהן מבין הגליות".

וכמ"ש גם בנוגע למשיח¹⁵: "הנה זה עומד אחר כתלנו משיח מן החלונות מציץ מן החרכים" - משיח עומד מאחורי הכותל ומחכה ומביט... מתי כבר יוכל לבוא!

- אין זה כותל שלם, אלא כותל שיש בו חלונות, חרכים, סדקים וחורים, ודרך חלונות וחרכים אלו משיח צדקנו מסתכל ומשיח, ומובן שמבט של משיח פועל¹⁶...

משיח בא תיכף ומיד בשבת זה ובבית מדרש זה...

ד. לכן ממשיכים לדבר בכל הזדמנות אודות ה"חלום" (לדעת אלו הטוענים כי גלות היא

6 (סנהדרין צז, ב.
7 זח"א קכט, סע"א. וראה קידושין מט, ב. שו"ע אה"ע סל"ח סל"א. תניא פ"א. לקו"ת ר"פ דברים (א, ב).
8 (ב"מ קו, רע"ב.
9 ראה תניא פט"ו.
10 שבילי אמונה נ"ד ש"ב. פחד יצחק בערכו. וראה תניא ספ"ד. פט"ו (כא, א).
11 תניא פמ"ד (סג, ב). וראה שו"ת הרמ"ע מפאנו סל"ו.
12 ראה חגיגה ט, ב. תניא פט"ו. וראה לקו"ש חכ"ו ע' 208 הערה 45.
13 (פסחים קיב, סע"א.

14 נצבים ל, ג. מגילה כט, א. פרש"י עה"פ.
15 שה"ש ב, ט. ע"פ "קול קורא" מאדמו"ר מהור"צ - "הקריאה והקדושה" גליון 9 ע' טו. אג"ק שלו ח"ה ע' שטז. ועוד.
16 בהנחה אחרת מהתוועדות זו ('התוועדות' תשד"מ ח"ד ע' 2213) נרשם כאן: ואם-כן, בודאי שבידו של כאו"א לפעול שהגאולה תבוא במהרה בימינו, ולא רק מחר או לאחר זמן, אלא היום ממש, שבת פ' פינחס שנת תשמ"ד, ובשבת זו עצמה - לפני תפלת מנחה, ובפשטות - שברגע זה ממש פותחים את העיניים ורואים שמישיח צדקנו נמצא עמנו בבית כנסת ובית מדרש זה, בשר ודם, נשמה בגוף, למטה מעשרה טפחים!... [ההדגשות במקור].

מדור ה"דבר מלכות" מוקדש לזכות הרה"ת יוסף יצחק בן רייזל פרומא וזוגתו חיה מושקא בת מרים שיחיו וילדיהם רחל בת חיה מושקא. לאה שרה בת חיה מושקא. ישראל רחמים בן חיה מושקא. ומענדל בן חיה מושקא. שיחיו ולזכות הנא לאה בת ח' רחל, עדינה בת ח' רחל, מרים בת ח' רחל, וצבי בן ח' רחל שיחיו לזכות ר' ברוך אהרן בן ברניא סלאווא וזוגתו רייזל פרומא בת ח' רחל שיחיו

זאת-אומרת, אין זה נכון לומר שהמחשבה על הגאולה בזמן הגלות היא חלום, אלא בדיוק ההיפך – כאשר חושבים על הגלות זהו החלום!...

ואת זה אומר אדמו"ר הזקן בזמן הגלות, ביודעו את מה שאומר במאמר ד"ה "ואת האלף ושבע מאות"³ שקץ הגאולה יהי' עשרות שנים לאחמ"כ בשנת תר"ג או תר"ח⁴ – אעפ"כ אומר אדה"ז שידעו שהגלות היא חלום!

אמנם בגלוי יראו זאת רק לעתיד לבוא, ועתה מרגישים שחלום הגלות אינו כלל חלום אלא מציאות – אך אדמו"ר הזקן רצה להודיע זאת לבני ישראל עוד קודם, בזמן הגלות.

ובעצם דוד המלך כבר הודיע זאת בספר תהילים בפסוק "בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים". ואדמו"ר הזקן מביא ומסביר זאת בתורת חסידות חב"ד ולאחמ"כ בתוספת ביאור ע"י רבותינו נשיאנו שלאחריו, ואח"כ המאמר נדפס ונתפרסם בספר תורה אור, ובודאי רצה שיפיצו את זה בכל מקום, כפי שזה בנוגע לכל עניני תורה ופנימיות התורה – כלומר, להפיץ שאפילו בעמדתו בזמן הגלות, על כל יהודי לידע שהגלות היא חלום!

וכיון שזה נהי' חלק מהתורה וכל יהודי לומד זאת – הרי זה פועל אח"כ בעולם ובגלות, כמאמר⁵ "קוב"ה אסתכל באורייתא וברא עלמא", וכך גם "כל מאן דאסתכל בה באורייתא ואשתדל בה כביכול הוא מקיים עלמא".

ומכך מובן שמה שמדברים ומרעישים ללא הרף שהנה בא משיח, ללא הבט על כך שנמצאים עדיין בגלות – אין זה "חלום" כלל, אלא אדרבה: **זוהי המציאות!**

ודוקא כאשר חושבים על הגלות – זהו החלום, רק כיון שנמצאים בגלות (בחלום) משלים את עצמם שזוהי המציאות!

כל הספקות הללו באים מצד חלום הגלות

ב. לאידך גיסא:

מה שיהודים בגלות חושבים שהגלות היא המציאות והגאולה היא חלום, וכאשר אומרים "הנה הנה משיח בא" זה חלום – אין זה היפך האמונה, כי הם מאמינים בביאת המשיח, אלא שהאמונה נשארת אצלם בבחי' מקיף ולא חודרת בפנימיות, במילא הגאולה נשארת אצלם כמו חלום.

[. .] ואין זה היפך התורה, כי התורה עצמה אומרת "היינו כחולמים", כלומר, ע"פ תורה הגלות היא חלום, ועד כדי כך חלום – עד שההרגשה בחלום הגלות שהגאולה היא החלום והגלות היא המציאות, במילא מובן מדוע הדיבור על הגאולה מעורר אצלם פלא.

ועד"ז בנוגע לכל השאלות שישנם בזמן הגלות על ענין הגאולה, ולדוגמא: בעל הגאולה אמר לפני עשרות שנים "לאלתר לגאולה" – עולה השאלה: היתכן שזה לא יצא בפועל, ועד היום הזה עדיין לא בא?

(3) מאמרי אדה"ז פרשיות ח"א א' תיט ואילך. מגדל (כפר חב"ד, תש"מ) ע' תפד ואילך.

(4) ראה תורת שלום ע' 237. מגדל עז' ע' תפג. וראה

אגרות קודש אדמו"ר מוהרי"צ ח"א ע' תפה. לקו"ש ח"ו ע' 80 הע' 70. ועוד.

(5) חב"ב קסא, סע"א ואילך.

הם מרגישים שנשיא דורנו חי אצלם

הנחה: "ועד הנחות התמימים". תרגום: מערכת "יחי המלך"

א. ידוע ה"קול קורא" שפרסם בעל הגאולה¹ חודש תמוז: "**לאלתר לגאולה!**"

והנה הפירוש "לאלתר" הוא כפשוטו: **מיד** ("גלייך"), "משיח נא"ו" – "נא"ו" ממשי!

– בכוונה אינני מבטא זאת בלשון הקודש, כדי שלא יחשבו שבלשון הקודש הענין כבר ישנו משא"כ בשפת המדינה², אלא אדרבה: יתרון האור מן החושך דוקא³, כלומר, דוקא מ"משיח נא"ו" בשפת המדינה – יתגלה יתרון האור!

ב. בא ה"קלוגינקער"⁴ וטוען: כשם שה"קול קורא" של נשיא דורנו "לאלתר לגאולה" לא קויים מיד (מפני סיבות שונות ומשונות), ומאז כבר עברו 42, 43, 44 שנה – כך יכול להיות גם עכשיו, רחמנא-ליצלן!

אבל מובן ש'חבל על הזמן' ללכת ולהתווכח עם "זקן וכסיל"⁵, מאחר והוא "זקן" וגם "כסיל"... או עם אחד המדבר בשליחותו, או יותר גרוע – שהופך להיות לבוש שדרכו מדבר ה"זקן וכסיל"!

ובפרט עוד אם יש לו – רחמנא-ליצלן – תענוג לשאול כאלו שאלות ולהכניס ספיקות ש"לאלתר לגאולה" אין פירושו מיד וכיו"ב – אשר מובן החורבן שזה גורם ל"עולם קטן זה האדם"⁶ של בן אדם כזה.

ג. ולעצם הטענה: דבר ברור הוא ש"לאלתר לגאולה" פירושו **מיד ממשי!**

כפי שנשיא דורנו הכריז ב"קול קורא" וציוה לפרסם ולהדפיס זאת בחוברת של "אגודת חסידי חב"ד" – ומזה מובן שענין זה אינו שייך לעבר אלא נוגע לפועל גם עכשיו, כיון ש"אגודת חסידי חב"ד" נמשכת עד היום הזה – שלא כדעת האומרים אשר בשנת תש"י זה נפסק רחמנא-ליצלן, אלא גם אח"כ "זרעו בחיים" ובמילא "הוא בחיים"!

ובפרט אצל אלו שאינם זקוקים להגיע לידיעה ש"מה זרעו בחיים אף הוא בחיים", כי הם **מרגישים** איך שנשיא דורנו חי אצלם – בין ע"י חלום, הצלחה במסחר, או בזה שנופל לו לפתע הרהור תשובה בעומדו במעמד ומצב שהוא בכלל לא חשב על-כך,

(1) ב"הקריאה והקדושה" דשנת תש"א-ג. ועוד.

(2) ראה עוד עד"ז ב"יחי המלך" גליונות: תסח ע' 10,

תסז ע' 9, תמא ע' 8. ועוד.

(3) ראה ס' הערכים-חב"ד ערך אור – ביחס לחושך ס"ח. וש"נ.

(4) = היצר הרע.

(5) קהלת ד, יג. קה"ד וכפרש"י עה"פ. מדרש תהלים

(באבער) ט, ה. זח"א קעט, סע"ב.

(6) תנחומא פקודי ג. זח"ג לג, ב. תקו"ז תסט (ק, ב. קא, א). וראה מו"נ ח"א פע"ב.

(7) תענית ה, ב: "יעקב אבינו לא מת . . מה זרעו

בחיים אף הוא בחיים". וראה "יחי המלך" תקכד ע' 8.

דלכאורה, מהיכן מגיע לו הרהור תשובה – הרי לגמרי לא חשב על זה?

אמת אמנם שמבואר בלקו"ת⁸ מהמשנה⁹ "בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרזת ואומרת כו", שזהו הגורם לנפילת הרהור תשובה אצל האדם – אבל מדוע הרהור נופל אצלו דוקא ולא אצל השני, או מדוע אצל השני נופל רק הרהור תשובה אחד ואצלו נופלים שניים או שלשה וכו'?

– הרי זה בגלל שאצלו נשיא דורנו חי¹⁰!

סיפור שהוא "נבואה שהוצרכה לדורות"

ד. [. . .] והנה, כאשר יהודי מתבונן מעט איך שהקב"ה אשר "מלא כל הארץ כבודו"¹¹, "מניח העליונים ותחתונים ומייחד מלכותו על עמו ישראל בכלל ועליו בפרט"¹², ונתן לו כחות לעשות את עבודתו ב"קב שלו"¹³, עד לכחות נעלים כאלו – שבכחו (של יהודי) להביא את הגאולה העתידה עם "השמים החדשים והארץ החדשה"¹⁴ וכל המשכיות הכי נעלות דלעתיד לבוא, ומתבונן בזה ש"הנה ה' נצב עליו ומלא כל הארץ כבודו ומביט עליו ובוחר כליות ולב אם עובדו כראוי"¹⁵ – הקב"ה בעצמו מסתכל כיצד היהודי מנצל את כחותיו,

– הרי אפי' טיפש מבין את יוקר וחשיבות עבודתו!

אדם יכול לשכנע את עצמו בנוגע לעבודתו הפרטית ב"קב שלו" דמהיכתי-יתית: הוא כן יעשה אותה או לא יעשה – מה הוא כבר יפעל ולמאי נפקה-מינא? אבל כאשר יתבונן בעצמו שהקב"ה נתן לו כחות להביא את הגאולה ע"י עבודתו ב"קב שלו" דוקא – אזי כאמור, אפילו טיפש מבין את יוקר וחשיבות עבודתו, והוא יתמסר לזה עם כל החיות וה"שטורעם"!

ה. יחד עם זה, כל זמן שהגאולה עדיין לא הגיעה בפועל, תובעים מיהודי לתבוע ולצעוק שרוצה את הגאולה, לא רק ברוחניות, אלא את הגאולה בפשטות.

כידוע מענה אדמו"ר המהר"ש לאדמו"ר הצ"צ¹⁶ [בהמשך לשאלת אדמו"ר המהר"ש על הקץ שנאמר על אותה שנה: מדוע לא בא אז משיח? ומענה אדמו"ר הצ"צ שבאותה שנה נדפס הלקו"ת, אמר אדמו"ר המהר"ש:] רוצים את הגאולה בפשטות, למטה מעשרה טפחים!

והנה, מסיפור זה אנו למדים כיצד צריכים להתנהג, ושאינן זה ענין של היפך הכבוד וכו':

מובן בפשטות הביטול שהי' לאדמו"ר המהר"ש בכלל כלפי אביו הצ"צ, ובפרט שזה הי' בזמן נשיאותו של הצ"צ, אשר "דבר אחד לדור"¹⁷.

ובפרט שאדמו"ר המהר"ש לא הי' בנו הגדול אלא אדרבה – הצעיר, והיו לו אחים גדולים אשר כל אחד מהם הי' "גדול", וכידוע שכ"ק מו"ח אדמו"ר כתב על כל אחד מהם ב"הקריאה

(8) האזינו עא, ד. וראה גם שם תצא לו, ד ועוד – (13) ראה ב"מ לח, א.

נסמן בלקו"ש חכ"ד ע' 144 הע' 49.

(9) אבות פ"ו מ"ב. וראה חגיגה טו, א.

(10) ראה ע"ד ב"יחי המלך" שם.

(11) ישע"י ו, ג.

(12) תניא רפ"א (נו, א).

(13) לקו"ש ח"ו ע' 80 הע' 70. וראה ע"ד ב"יחי המלך" גליונות: תלה ע' 9, תטו ע' 6, קלז ע' 8. ועוד.

(14) תניא שם. וראה גם שם פמ"ב (ס, ב).

(15) סנהדרין ח, א. הובא בפרש"י וילך לא, ז.

והקדושה" את התואר "אדמו"ר" [שבכלל כל הענינים ב"הקריאה והקדושה" הוגהו ע"י כ"ק מו"ח אדמו"ר – חלק כתב בעצמו, ואפילו החלק שלא כתב הוא הגיהו והוסיף הוספות בכתב יד קדשו], ובפרט הבן הגדול – כידוע היחס המיוחד שהי' לו מסבו (אדמו"ר האמצעי); וללא הבט על כל זה, וגם על מענה הצ"צ שנדפס הלקו"ת (ואדמו"ר המהר"ש בודאי ידע מה זה הלקו"ת) – הי' לאדמו"ר המהר"ש התוקף והעוז ("די ברייטקייט") לומר לצמח צדק: אבל יהודים רוצים את הגאולה כפשוטה!

ו. כיון שסיפור זה הגיע אלינו, וכל דבר הוא בהשגחה פרטית – בודאי ישנה מך הוראה לכאו"א,

[בפרט כשלוקחים בחשבון כמה שנים הצ"צ ואדמו"ר המהר"ש חיו יחד, מובן בפשטות שדיברו ביניהם הרבה עניני קדושה ועניני תורה, ואעפ"כ רואים שהסיפורים שהגיעו אלינו הם מתי מספר בלבד, שלא בערך לגמרי ממה שהי' בפועל. ועל-כן מוכרחים לומר (כיון שכל דבר הוא בהשגח"פ), שהסיפורים שהגיעו אלינו הם ע"ד "נבואה שהוצרכה לדורות נכתבה ושלא הוצרכה לדורות לא נכתבה"¹⁸]

וההוראה מך בפשטות:

כל יהודי צריך לצעוק ולתבוע שרוצים את הגאולה כפשוטה!

והכרח הגאולה מובן לכאו"א בפשטות, ובפרט ע"פ המבואר בחסידות בכ"מ, באופן המובן בשכל [. . .] שצריכה להיות לו תשוקה לגאולה.

וכפי שאומרים בכל יום בתפלה – "לישועתך קוינו כל היום", "ותחזינה עינינו בשוך לציון ברחמים".

ויה"ר שכך יהי' בפועל – "ותחזינה עינינו בשוך לציון ברחמים", ואנו בתוכם. (ב' קטעים משיחת ש"פ פינחס ה'תשמ"ה – בלתי מוגה)

(18) מגילה יד, א.

צריכים להתעורר מחלום הגלות

הנחה: "ועד הנחות התמימים" תרגום: מערכת "יחי המלך"

א. מבואר בתורה אור' בד"ה "שיר המעלות בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים"², שכל ענין הגלות הוא כחלום, "היינו כחולמים", אלא שמצד החלום משלים את עצמם שזוהי האמת, אך האמת היא שזה אכן חלום!

ויראו זאת בגלוי לעתיד לבוא, שעל כך אומרים "בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים", [וכמבואר בתו"א שם:] "פי' שיתגלה מדרגה ובחי' זו של החלום עד אשר כולם יכירו וידעו וישיגו החיות הנמשך להם בזמן הגלות שהוא מבחי' החלום, ולכן יאמרו היינו כחולמים".

(1) וישב כח, ג ואילך. וראה גם סה"מ תקס"ה (כרך) (2) תהלים קכו, א.
(א) ע' קפד ואילך. אוה"ת מקץ (כרך ו) תתש, ב ואילך.